

(ياسى 1 - بەتتە)

اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ جوعارى ساپالى، جوعارى وىىىدىلىكىتى بولۇىن جەبەدى:

”مەملەكەتنىڭ اسئىق حاۋىپسىزدىكىنە شە-ئىماي كەپىلدىك ەتىپ، اۋىل شارۋاشلىىى قۇرد-لىمىىن رەتەپ، ساپالىلاندىرىپ، وىى زامانىى اۋىل شارۋاشلىىى كاسىپ سالاسى جۇبەىىىىن، ۋىندىرىس جۇبەىىىىن، ئىيجارات جۇبەىىىىن قۇرۇدى جەدەلدەتىپ، اۋىل شارۋاشلىىىنىڭ ئۆتۈىىىدى ارتىرۇۋىدى جەنەكشى ەتۇدەن ساپا-نى جوعار يارلۇدى جەنەكشى ەتۇگە بۇرىلىس جاساۋىن لىگەرلەتۇ”

قىس ماۋسىمى، سولئۇستىكەگى دۇبەىە ئېيىدى قىستان وتۇدە، ال ئانچاي جاعاۋلىنىدا-ىى مەكس جۇمىستارى قاۋىرت جۇرگىزىلۇدە، چاپئانداى سانبا وگنۇسنىككە تۇقىم جەتلىدىرۇ-دىڭ قارىبالاس ماۋسىمىن قارىسى لىدى. ياچوۋ رايونىنداى جۇگگو اۋىل شارۋا-شلىق داشۇەىىنىڭ چاپئانداى داقل تۇقىمىن جەتلىدىرۇ بازاسىندا علمىي زەرتەتۇ قىزمەت-كەرلەرى جۇگەرى تۇقىمىن جەتلىدىرۇ مائەرىا-لىن ەگىپ، جۇگەرى ساباقتارىنىڭ ۋسۇىن با-قلاۋدا. 10 نەشە جىلداى بەرى وىسى اراداى شىققان اسل تۇقىمدار بۇكىل ەلدە زور اۋماقتا جايلاستىرىلىپ كەلدەى. مۇئان 10 كىلومەتر شالغايىدا تۇقىم كاسىبى علمىلەن جاڭالىق اشۇ قالاسى گەىگە كوتەرىپ كەلدەى.

يىىل 4 - ايدا باس شۇچى شى جيىنىڭ يا-جوۋۋان تۇقىم ئاجىرىبىيەحانسانا كەلىپ قىزمەت تەكسىرەگەن، تەكسىرۇ – زەرتەتۇ جۇرگىزگەن كەزىندە جۇگگونىڭ تۇقىمىن ئەك ۋوز قول-مىز دا مىقتاپ ۇستانغاندا عانا، جۇگگونىڭ كەسە-سىن ورنىقتى ۇستاىۋا، اسئىق حاۋىپسىزدىكىى جۇزەگە اسىرۇعا بولادى دەپ باسا دارىپتە-گەن بولاتىن.

بۇل ئس قالىڭ علمىي زەرتەتۇ قىزمەت-كەرلەردىن بارىنىشا جەلىپىندىرىپ، ۋجوز مىللىود-داغان شارۋاعا باس شۇجى شى جيىنىڭنىڭ اۋىل شارۋاشلىىىىغا ايرىقشا ۋمان بەرەتىىدىكىى تەرەك سىزىندىردى.

جۇگگو كۇشەيۇ ۇشىىن، ۋسوز جوق، اۋىل شارۋاشلىىىى كۇشەيۇ كەرەك.

پارتىيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى شى جيىنىڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتىيا ورتالىق كومىي-ئەتى مەمەلكەت حاۋپسىزدىكىنىڭ، دامۇنىىڭ كەلەلى جاعىداى مەن حالىقتىڭ تاماشا تۇرمىسقا دەگەن قاجەتتىن كوزدە ۇىتاپ، اۋىل شارۋاش-لىسىنىڭ جوعارى ساپالى دامۇىن، جاسلىق دامۇىن جەدەل لىگەرلەتتى. پارتىيا 20 - قۇرىل-تايىنىڭ بايانداماسىندا “اۋىل شارۋاشلىىىىغانداى قۇانتى ەلدى جەدەل قۇرۇ” ستراتەگىيالىق ئالايبى نىشكەرلەى ورتاعا قوبىلدى.

— اسئىق حاۋىپسىزدىكى سىندى وىسى ارقاۋدى باستان - اياتى مەقتى ۇىتاپ، ۋوزد-مىزدى نەگىز ەتۇگە، ەل ئسىن ئىناق ەتۇگە، ۋندىرىس قۇلتىنا شىئايى كەپىلدىك ەتۇگە، لا-يىقتى يىپورت ەتۇگە، علمىى - تەئىخىكانى تىرەك ەتۇگە باستان - اياتى تاباندى بولۇ كەرەك.

اسئىق حاۋىپسىزدىكى باس شۇجىدىڭ كولىىلىندەگى “ماڭىلىڭك ئاقىرىپ“. باس شۇجى شى جيىنىڭ: جۇگگولقئار ۋوز كەسە-سىن قايى - قاشان دا ۋوز قولنىدا مىقتاپ ۇىتا-ۋى كەرەك. دەپ اتاپ كورىمەتكەن بولاتىن. پارتىيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى جەر - جەر، تاراولار “قۇرىلتاينىپان قورعاۋ، ەگىىىتىڭ جەر بايلىغىنان علمىيى، ۇيلەسىىىدى پاپىدالانو” ستراتەگىياسىن نىشكەرلەى تىپاناقاتا-دىرىپ، اسئىق ۋندىرىسىن قولدايتىن قاتما-تا-سىزدىق مەحائىزىمىن ۇزدىكىسىز كەمەلدەىندد-رىپ، نەگىزگى ۋندىرىس رايوندارنىىڭ جانە شارۋالاردىڭ اسئىق گەۋ بەلسەىىدىلىگىن جۇ-مىلدىرىپ، اسئىق حاۋپسىزدىكى جاۋاپكەرشە-لىمك ئتۇزمىن ورناتتى، اقاۋسىز داندىردى.

مەمەلكەتتىىك ساناق مەكەمەسىنىڭ ەڭ چاڭا ساندى مالمەتىىندە كورسەتىلۇىىشە، يىىل بۇكىل ەلدەگى اسئىقتىڭ جالىي ۋنىم مولىشە-زى ئبىر ترىللىيون 373 مىللىيارىد 100 مىللىيون جىىڭغا جەتتەپ، بىلتىرىعدان 7 مىللىيارىد 400 مىللىيون جىىڭ ارتىپ، اسئىق ۋنىم مولىشەرى ۋرتسى 8 جىل بوىى ئبىر ترىللىيون 300 مىللىيارىد جىىڭلىق ۇىىتىىندەگى دەڭگەيىگە ورنىققان.

ئسى باستان كەپىسەكە قىىىىندە بىل-مەپىىىىڭ. يىىلىعى اسئىق ۋندىرىسى ۋرتسى نەشە وتكەلدەن ۇتتى، لىگەرىندى - كەبىىىدى بولپ سولئۇستىكەگى سىرەك كەزىدەستەىن كۇزگى ئاسقن بۇكىل ەلدىڭ ۇىشەن ئبىر بولىك دۇبەىە ئېيىدىنىڭ جايى ەگىلىۋىن

اۋىل شارۋاشلىىىىن كۇشەيتۇ، اۋىل - قىىتاقى كورىكەيتۇ، شارۋالاردى بايىتۇ ۋشىن

تۇدىردى، جازدا چاڭجىياڭ اىلىنىدا اۋا رايى تو-ئەنشە سىىپ، قۇاڭشىلىق بولدى، اۋىل شارۋا-شلىق مائەرىيالدارنىڭ باعاسى قىىمباتىدى، ئسىنئارا جەرلەر جاڭئا تىپتىي ايدارشا ۇيرۇىس وكپە قابىىنۇ نىندەتى سىپاقتى قات - قابات سىن - سايىستارغا ئدوپ كەلدى. اسئىقتان تاىى دا مول ۋنىم النۇى پارتىيا ورتالىق كومىيتەتىنىڭ شەشمەدىرىنىڭ، ورنالاستىرۇلارىنىڭ پارمەىد-دى، ۋنىمدى بولغاندىىىن تولقى دالەلدەدى. جەر - جەر سۇ يىگىلىگى سىپاقتى نەگىزدىك قۇ-رىلىى قۇرىلىىستارىن ۋرتسى كۇشەيتىپ، اپاتقا قارىسى اتانتىپ، ئتۇسىمدى مولايىتۇدىڭ علمى - تەئىخىكالىق قولنامىدارىن جايلاىستىرۇدى كۇ-شەيتىپ، تۇئاس قوعامدا اۋىل شارۋاشلىىىىغا ۋمان بەرەتىن، اسئىق ۋندىرىسىن يىگەرەتىن راي قالىتىاسىپ، جۇگگولقئارتادىڭ اس كەسە-سىن ۋوز قولنىدا مىقتاپ ۇىستاۋىنا تىزە قوسا شىئايى كەپىلدىك ەتتى.

اسئىق ۋندىرىس قۇانتى اناعۇرىلم بەكەم-دەلدى. ەلىمىز ئبىر مىللىيارىد 800 مىللىيون مۇ ەگىىتىىك جەردىڭ قىىزىل سىزىمىىن قاتاڭ ساقتاپ، يىىل جىل سوڭىندا دەپىىن قۇاڭشىلىق پەن ئاسقىندا دا ئتۇسىپگە كەپىلدىك ەتەتىن، جوعارى ئتۇسىمدى، ورنىقتى ئتۇسىمدى جو-عارى ولشەمدى ئبىر مىللىيارىد مولقى ەگىىچايى سالپ، مەمەلكەتتىڭ قارا توپىراقتى قورعاۋ ىن-جەنەرىياسىن باستاپ اتقارپ، ئتۇقىم شارۋاشلى-مەن گۇلدەندىرۇ ارەكەتىىندە جاقسى باىستاما اشتى. ۋوز كۇشىمىزگە سۇپەىىىپ جەتلىدىرىگەن ەگىس داقلى سورتى ەگىلىگەن جەر اۋدانىنىڭ ۇستانعان سالىستىرماسى %95تەىن اسئامعا جەتىپ، جۇگگونىڭ اسئىىغانا، باىستىسى، جۇڭ-گونلىگ تۇقىمىن قولدانۇ جۇزەگە اسئى.

— اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ قامداۋ جا-عىنداى قۇرىلمىدىق رەفورماسىن تەرەگدە-تىپ، ەگىس قۇرىلمىىن رەتەتەپ، جاقسارىتەپ، جايىلىق ازىق - تۇلك كوزقاراسىن ورناتىىپ، حالىقتىڭ كۇن ساپىىن ارتىپ وتىرعان تاماشا تۇرمىسقا دەگەن قاجەتتىن قاناعاتاندىردى.

باس شۇجى شى جيىنىڭ: جاسلى، ساپالى اۋىل شارۋاشلىق ۋنىمدەرىمەىن قامداۋدى اردت-تىرۇدى كورنەكتى ورنىعا قوپىپ، اۋىل شارۋا-شلىق ۋنىمىدەردىن ولشەمدەندىرىپ ۋندىرۇ-دى، ماركا جاراتۇدى، ساپا حاۋپسىزدىكىى باقلاۋ - باسقارۇدى مىقتاپ يىگەرىپ، جارامىد-سىن الپ قالىپ، جارامسىزىن قالىدىرۇدى، اۋىل شارۋاشلىىىىىن ساپا ارقىلى گۇلدەندىرۇ-دى جەبەۋ كەرەك، - دەپ اتاپ كورىستەتى.

اس ۇستەلىنىدەگى وزگەرىستى ئبىر تال اپەلىسىىن كورۇگە بولاى. قىس ماۋسىمىندا اپەلىسىن ادامدارعا تاماشا ەام مەن سالماماتتىق سىلايدىى. بۇرىن ەلىمىزدە اپەلىسىن تەك - ايدان كەلەسى جىلدىڭ 1 - اىىنا دەپىىن عانا با-زارعا شىعارىلاندىن، قازىر 4 ماۋسىمنىڭ بارىندە جاس جەمىستەر بازارعا شىعارىلادى، ونىڭ ۇستىنە اپەلىسىن، مائىدارىن، اپەلىسىن تىستىرۇس، سارى اپەلىسىن، لىمون قاتارلى كوب ئتۇرى بار. سورتلىڭ ۇرپاق اۋىستىرۇى، پىسىپ جىنىلۇى، اعاشئا جاستايى ساقتالۇى، جارعاق جاًۋىپ جاي جىىنۇ، جىىناعانان كەپىىن جاستايى ساقتاۋ تەئىخىكالارى مەن لىلعاۋ، قورىپتاۋ قاتار-لى تەئىخىكالاردىڭ بارلىعى ساپايى جوعارىلاتۇ-دىڭ “قۇپيالارى”.

پارتىيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى ەلىمىزدىڭ اۋىل شارۋاشلىق ۋنىمدەرىنىڭ قامداۋ قۇرىلم-ى ۇزدىكىسىز جاقسارىپ، اتباس بۇرشاق مايى شىكىزاتىنىڭ ەگىس اۋدانى ورنىقتىلىق بارىسىن. دا نىگەرلەپ، ساپالى ەادەمى كۇرىش، سىدى-پەپىدىلىگى كۇشتى، سەرپەپىدىلىگى ئالسىز ئبىيدى-سپاقتى ساپالى، ارنايبى پاپايدالانلاتىن اۋىل شارۋاشلىق ۋنىمدەرى كۇن ساپىىن مولايىدى. كوكونىستىڭ، جەمىستىڭ، شاپىدىڭ، شوقشا تەت-نىڭ، قوي تەىنىڭ، قۇس جۇمىرتقاسىنىڭ، سۇ ۋنىمىدەرىنىڭ ۋنىمى مولىشەرى تۇگەلدەى دۇنيە جۇزىىندە الدىڭغى ورنىدى يەلدەى.

— اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ دامۇ تاسە-لىىنىدە جەدەل بۇرىلىس جاساپ، اۋىل شارۋاش-لىق تەئىخىكاسىندا جاڭالىق اشۇ قادمانى جەدەل-دەتتەپ، شوغىرلى، جوعارى ۋنىمەدى، حاۋىپ-سىز، باپاندى وىسى زامانىى اۋىل شارۋاشلىىىىن دامىتۇ جولىن اشتى.

باس شۇجى شى جيىنىڭ مەمەلكەتتىڭ اسئىق حاۋپسىزدىكىنە شىئايى كەپىلدىك ەتتەپ، اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ قۇرىلمىىىن رەتتەپ، چاقسارىتەپ، وىسى زامانىى اۋىل شارى-ۋاشلىق كاسىپ سالاسى جۇپەىىىن، ۋندىرىس-جۇپەىىىن، ئىيجارات جۇپەىىىن جەدەل قۇرىپ، اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ ئتۇسىمدى ارتتىرۇدى

جەتەكشى تۇدەن ساپايى جوعارىلاتۇدى جە-ئەكشى ەتۇگە بۇرىلىس جاساۋىن لىگەرلەتۇ كەرەك دەپ باسا دارىپتەگەن بولاتىن. 10 جىلداى بەرى ەلىمىز اۋىل شارۋاشلى-مەن دامتۇىدا سانىنىڭ ارتۇىن نەگىىز تۇدەن سان مەن ساپاعا تەڭ ەمان بەرۇگە بۇرىلىس جاساۋدى، بايلىق فاكئورى ۇىسىنىلىمىنا يەك سۇپەيۇدەن جاڭالىق اشۇ ارقىلى دەم بەرۇگە بۇرىلىس جاساۋدى، ۇتسىمىىز ئىيجاراتتان جاسلى، تومەن كومىر قىشقىل گازدى، اىنالىها-لى داۋمعا قاراي بۇرىلىس جاساۋدى لىگەرد-لىمەتتى.

اۋىل شارۋاشلىىىىن وىسىزامانداىندىرۇدىڭ تەتىگى اۋىل شارۋاشلىىىى علمىى - تەئىخىكاسە-نىڭ وىسىزامانداۋنىندا. ەلىمىزدىڭ ەگىس داقل-دارىن ەگۇدەڭ، جىنأۇدىڭ جايىلىق ماشىنالاىتۇ مولىشەرى 2012 - جىلىى %57.2تەىن 2021 - جىلىى %72تەىن جوعارىلاپ، اۋىل شارۋاشلىىىى علمىى - تەئىخىكاسى العاباسۇنىىڭ قوسقان-ۇلەسى %54.5تەىن %61تەىن اسئامعا جوعارىلا-دى. 3 ۇلكەن نەگىىزگى اسئىقتا ماشىنالاىتۇ نەگە-زىىەن جۇزەگە اسپ، اۋىل شارۋاشلىىىىن ماشىىنا-لاندىرۇ قارىشتاپ دامپ، زەردەلى اۋىل شارۋا-شلىىىىنىڭ قادامى تەىز دەپ، اۋىل - قىىتاقتا ەلەكئىروندى ساۋدا قوسىنى تىگئان قوسلىدى. اۋىل شارۋاشلىىىى بايلىمىن قورعاۋ مەن ونان پاپايدالانو ۇزدىكىسىز كۇشەيدى. جەر - جەر بايلىققان ۇنىمەدى، شوغىرلى، اىنالىهالى پاپايدالانو قوزقاراسنا تاباندى بولپ، ەكولوگىيا-لىق اىنالىهالى اۋىل شارۋاشلىىىىن دامتەپ، تاۋ، سۇ، ورمان، ەگىىتىىك جەر، كول، جايىلمەدى ئسپتى دە قاتاڭ قورعاپ، جەر اسئى سۇى شۇڭقىر اۋماعى، توپىراق اۋىر مەتالىمەن لاس-تانغان اۋماق سىپاقتىلاردى جەدەل وڭاپ، چاڭجىيادا بالىق اۋلاۋعا 10 جىل تىىم سالۇدى جاپپاي اتقارپ، ئتۇيىندى اپاتپارداى سۇ ور-گانىزمەردىن قورعاۋ وەرسىن ۇزدىكىسىز جوعا-دىلاتتى.

— اۋىل - قىىتاق رەفورماسىن تەتە-رەڭدەتتەپ، اۋىل - قىىتاق نەگىىزگى ئىيجارات ئتۇزمىىن بەكەمدەپ، كەمەلدەندىرىپ، اۋىل - قىىتاق جەردىن كوتەرەگە اۋدامى “3 ۇقتتى ؟بولپ ورنالاستىرۇدى” لىگەرلەتتەپ، چاڭاشا اۋىل شارۋاشلىق ئىيجارات نۇلعالارىنىڭ دامۇىن جەدەلدەتتەپ، وىسى زامانىى اۋىل شار-ۋاشلىىىى دامۇنىنىڭ نەگىىزن بەكەمدەدى.

جەر — حالىقتىڭ جان تامىرى.

2016 - جىلى 4 - ايدىڭ 2۵ - كۇنى، باس شۇجى شى جيىنىڭ ئىئوئىدىىڭ فىگىياڭ اۋدانى شىاۋكاڭ قىىتاعىندا اۋىل - قىىتاق رەفورما-سى اڭگىمە ەماجلىسىىن باسقارىلغان شىاۋمانا بىلاي دەپ اتاپ كورىستەتى: “اۋىل شارۋاش-لىعى، اۋىل - قىىتاق، شاراولار” ماسەلەسىىن وپىداعىپا شەشۇدى بۇكىل پارتىيا قىزمەتىىندە-گى ماڭىزدىنىڭ ماڭىزدىسى ەتۇگە تاباندى بولپ، چاڭئا جاعايداعى اۋىل - قىىتاق رە-فورماسىن لىگەرلەتۇ سەرىپىىن ارتتىرىپ، قالا مەن اۋىلدى ئبىر تۇئاس جوسپارلاۋدى كۇ-شەيتىپ، اۋىل قىىتاقى كۇشەيتۇ، اۋىل شارۋا-شلىىىىغا تىپەيدىلىك جاساۋ، شاراولاردى بايىتۇ ساپاساتارىىن جاپپاي تىپاناقاتاندىرىپ، اۋىل شارۋاشلىىىى نەگىىزىنىڭ بەكەم، اۋىل - قىىتاق-تىڭ جارىاسىمدى، ورنىقتى بولۇىن، شاراولار-دىڭ تىنىشى ۇمىر، شات - شادىمان تىرىشلىك كەشىرۇىن جەبەۋ كەرەك.”

2020 - جىلدىڭ سوڭىندا دەپىىن ەلىمىز اۋىل - قىىتاقىعى كوتەرەمەگە العان جەردىڭ ۇقىىىن تۇراقتاندىرىپ تىىزمىگە الپ كۇالىىك بەرۇ قىزمەتىن ورسىتەتتەپ، بۇل 200 مىللىيونان اسئام شارۋا ورتاسىنا سايدى. پارتىيا 19 - قۇ-رىلتايىنىڭ بايانداماسىندا جەردى كوتەرەمگە اۋ قاتناسىنىڭ ورنىقتىلىمىن ساقتاپ ەرى ۇزاق ۇاقىت وزگەرتپەي، ەكىىشى كەزەك جەردى كوتەرەمگە اۋ مەرزىمىى توئلاننان كەپىىن تاىى دا 30 جىل ۇزارتۇدى ايقىنلاپ، شارۋالاردىڭ كولىىن الاڭسىىز ەتتى. 2021 - جىلى جەردى ئىيجارات ەتۇ ۇقىى اىنالىسقا سا-لىنغان جەر اۋدانى 557 مىللىيون مۇ بولپ، اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ لايقىتى كولەمدە ئىيجارات ەتتەپ دامۇىن ۋنىمدى جەبەدى.

وتباسلىق ەگىس الاغى، شاراولار سەل-بەستىك كووپەرىتتۇى، اۋىل شارۋاشلىق كاسە-پورنىدارى سىپاقتىلاردى نەگىز نەكىىنە چاڭاشا اۋىل شارۋاشلىق ئىيجارات تۇلعالارى وىسى زا-مانىى اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ دامۇىن جەبەيتىن ماڭىزدى كۇشكە اىنالىپ، ەر ئتۇرلى جەبەيدان-هان قىزمەت ەتەۋ ۇيمىدارنىڭ جالىيى سانى ئبىر مىللىيون 41 مىىڭغا جەتتەپ، شامىىن شارۋا

وتباسلارمەىن وىسى زامانىى اۋىل شارۋاشلى-مى دامۇنىىڭ ورگانىكالى ۇشتاسۇىن پارمەنىدى جەبەدى، اۋىل شارۋاشلىىىىن وىسىزامانداىندىرۇ-دى جەدەل لىگەرلەتۇدىڭ تاماشا جوباسى كەڭ - بايتاق اۋىل - قىىتاقئاردا ۇزدىكىسىز ورسىتەدى.

اۋىل - قىىتاقتىڭ قونىىسقا جايلى، كا-سىپكە وختايلى بولۇىن لىگەرلەتتى:

”ەكولوگىيانى كورىكەيتىپ، ورنانى كو-رىگەلندىرىپ، تاۋى مانات، سۇى تىۋىق، اسە-پانى اشق، جەرى جاسلى، قىىتاق كورىگەم، ادام جارىاسىمدى كورىىكتى كورىىىتى قالىپئا كەلتىرۇ”

اۋىل - قىىتاق اۋىل شارۋاشلىق ۋنىمەردە-مەن قامداۋ، ەكولوگىيالىق قالتقى، مادەنىيەتى جالعاىستىرۇ سىپاقتى ماڭىزدى يۇقاتتار ارقالاۋدا. اۋىل - قىىتاقتىڭ ورتاسى كوچە - قاتىققا، كو-كونىسكە، سۇ كەسەسىنە، قالا - قالاشقىنڭ ارقىى قباشاسنا تىكەلەي نۇقال ەتەدى.

تاماشا قونىس ورتاسى — قالىڭ شارۋا-لاردىڭ كوكةى تەسىتى نەلىگى.

”تاماشا ەكولوگىيالىق ورتا اۋىل - قىىسە-تاقىتىڭ ەڭ زور باسىدىمى مەن قىمباتتى قازد-ناسى. ەكولوگىيانى قورعاۋدىڭ قىزىل سىزمىىىن ساقتاپ، اۋىل - قىىتاقتىڭ جاراتلىستىق كاپە-تالىنىڭ قۇنىنىڭ جەدەل ارتتىرۇىن جەبەپ، تا-ماشا ەكولوگىيانى اۋىل - قىىتاقى گۇلدەىد-دەپ باسا دارىپتەدى 2017 - جىلى 12 - ايدىڭ 28 - كۇنى باس شۇجى شى جيىنىڭ ورتالىقتىڭ اۋىل - قىىتاق قىزمەتىى ماجلىسىىىندە.

— قىىتاق ورتاسى كورىكەيدى، ۋندە-دىرىس ئاسلىى جاسلىداندى.

جول اپىناداي تازا، رەتتى كوشەنىڭ ەكى جاعىنداى قىىتاق تۇرىغىندارى ۇيلەرىنىڭ ال-دىنا قوقسىق ساندىمى قوبىلغان، تازلىقشالار قوقسىقتى ەلسىن - ەلى شوغىرلى تازالايدى… نىكى موغۇل ۇلائىتوت قالاسى ۇلائىچادا قالا-ششى سانىى قىىتاقىنا بارسامىز، كورىىكتى اۋىل - قىىتاق كورىىىسى كوز مەپىرىىغىزدى قاندىردادى.

بۇرىن بۇل ارا دا “لاىى بىلۇدى، رەتسىز بولۇدى، ئاشار بولۇدى” باستان كە-شىرگەن بولاتىن. تۇرمىىستىق قوقسىقتى ئبىر جاقىتى ەتۇ سىندى قىىىن ماسەلەسىن شەشۇ ئۇشىن، جەرگىلىكى ورنى ”وتباسىندا تۇرگە ئبولۇ، قىىتاق جىىنۇ، قالاشق تاسپى اكىمتۇ، قالا ئبىر جاقىتى تۇتۇ” سىندى قوقسىق - قوقسى-تى جوكىگە ساۋۇ ۇلگىسىن جولعا قوبىدى. قىىسە-تاقىتىڭ تازالىعى، ورتاسى زور مولىشەردە جاق-سارىپ قانا قالماستان، بۇقارا دا قوقسىق تازا-لاۋعا نىرىقتىلەپتەىن ات سالىسۇعا جۇملىدىرىل-دى.

باس شۇجى شى جيىنىڭ: اۋىل - قىىتاق-تى گۇلدەندىرۇ ستراتەگىياسىن اتقارۇدامى ئبىر ماڭىزدى مىىندەت — جاسلى دامۇ ەئاسلىى مەن تۇرمىسى ئئاسلىىن جاپپلاىىتىرىپ، ەكو-لوگىيانى كورىكەيتىپ، ورتانى كورىكىتەندىرىپ، تاۋى مانات، سۇى تۇنىق، اسىيانى اشقى، جەرى جاسلى، قىىتاق كورىگەم، ادام جارامسى-دى كورىىكتى كورىىىىتى قالىپئا كەلتىرۇ كەرەك، - دەپ باسا دارىپتەگەن بولاتىن.

پارتىيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى باس شۇجى شى جيىنىڭنىڭ نىقلاستى تاپسىرماسى رەالدىققا ايناۋىدا، سانىى قىىتاقىنىڭ لىكەرىد-سىى بۇكىل ەلدەگى اۋىل - قىىتاقئاردىڭ ۇبتە - بەپىىنەىنىڭ ۇزدىكىسىز جاقسارۇنىنىڭ شامىىن كورىىىسى سەپتى.

چاقىنداى جىلداردان بەرى پارتىيا ورتا-لىق كومىيتەتى، مەمەلكەتتىىك كەڭەس «اۋىل - قىىتاق قونىس ورتاسىن رەتتەتۇ - وڭلاۋدىڭ 3 جىلدىق ارەكەت جوباسى» مەىن «اۋىل - قىىتاق قونىس ورتاسىن رەتتەتۇ - وڭلاۋدىڭ دارەجەسىن جوعارىلاتۇدىنىڭ 5 جىلدىق ارەكەت جوباسىىن (2021 — 2025 جىل)» تركەسى - تىركەسى ورنالاستىرىپ اتقاردى. جەر - جەر، تاراولار شىئايى يىگەرىپ، ناقاتى ستەپ، اۋىل - قىىتاقتىڭ سۇى تۇنىق، تاۋى جاسلى بولۇىن ۇزدىكىسىز جاقسى ستەپ، شارۋالاردىڭ ماڭىد-دامى “كىشكىنە ئىستەردى” تىڭلىمىقتى شەشىپ، تاماشا چاۋايناما تىپىسىردى.

2021 - جىلدىڭ سوڭىندا دەپىن ەلىمىزدە-گى اۋىل - قىىتاقتا تازا دارەتخانالاردىڭ جايلاىسۇ مولىشەرى 70%تەىن اسئى، اۋىل -

قىىتاق تۇرمىىستىق قوقىر - قوقسىقتارىن جىىناپ، تاسپ، ئبىر جاقىتى ەتكەن تابىيىى قىىتاق-تاردىڭ سالىستىرماسى ورنىقتى تۇردە %90تىىڭ ۇستىندەگى دەڭگەپىدى ساقىتاپ، اۋىل - قىىتاق تۇرمىىستىق لاس سۇلارىن بەتالدى شىعارۇ جاتىى نەگىىزىننە تىپلىدى.

اۋىل شارۋاشلىىىى جاعىنداى لامىستانۇدى وڭماۋ بەلسەىىدى نائىچەگە قول جەتكىزدى. جەر - جەر، تاراولار اۋىل شارۋاشلىىىىنىڭ تازا ۋندىرىسىن ۇرتتىس لىگەرلەتتەپ، ەگىس دا-رىلەرىنىڭ، جىپىيالىق تىڭئاپتقىشتىڭ مولىشەردىن ازايىتىپ، ۋنىمدىلىگىن ارتتىرۇدى لىگەرلەتتەپ، 2021 - جىلى ەگىس دارىلەرىنىڭ، جىپىيالىق تە-ئاڭئاپتقىشتىڭ پاپىدالانوۋ مولىشەرى جەكە - جەكە 2015 - جىلداغىدان %17تەىن جوعارى جانە %13.8زاىدى. بۇكىل ەل بوپىىشئا مەال كوڭىن، ئۇى قۇستارى ساڭغىرىمەىن جايىلىق پاپىدالانوۋ مولىشەرى %76تەىن اسئام دەڭگەيىگە جەتتى، سابان - توپاندى جايىلىق پاپىدالانوۋ مولىشەرى %88.1كە جەتتى، جارقاسىز كونە ەگىس جارعاقتارىن جىناپ الپ، جىناپ اۋۇ مولىشەرى %80تەىن اسئام دەڭگەپىدە ورنىقتى.

— نەگىزدىك قۇرىلمىلار ۇزدىكىسىز كەمەلدەنىپ، اۋىل - قىىتاق ۋندىرىسى، تۇر-مىسى اناغۇرىلم قولايلىلانا ئتۇستى.

شۇمەكىتى بۇراپ قالىپ ەدى، تۇپ - تۇنىق قۇبىر سۇى سىلدىرپاي اقىسى، ئۇپىى شانىشى ولكەسى انكاڭ قالامى باۋۋان قىىستا-عىندا تۇراتىن باۋ جىچۇىن ۋوز ئۇنىنىڭ كوكو-نىس باغىنان اكلەگەن بالدىركوكىتى الپ، كو-كونىس جۇبپ، تاماق ىستەۋگە كىرىستى.

تاۋ قورىپانۇىنداى باۋۋان قىىستامى سۇ تاپىلىىىىنىڭ تاقىسەرەتىن جەىتىىسىىشە تارتىپ كەلگەن ەدى، بۇرىن قۇدىقتان سۇ اۋۇ ئۇشىن تۇرىغىندار تاڭ انتىپاي تۇرىپ كەزەككە تۇراتىن. 2019 - جىلدىڭ باسىندا، قۇبىر سۇ زاۋودى اقد-رى قىىتاققا قۇبىر سۇىن جەتكىزدى، قىىتاق تۇرىغىندارىنىڭ نىشەر سۇى بولپ قالماستان، سۇ ساپاسى دا قامتاماسىز ەتلىدى. ”قازىر سۇ ئشۇ ماسەلەسىنە كۇنىدە باس قاتىرمائىتىن بولدى”، - دەدى باۋ جىچۇىن تەبىرەنىپ.

سۇ اۋىل - قىىتاقتىى نارلەندىرىپ، باقتى-تى كۇندەر جالعاىستى.

پارتىيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى شارۋالار-دىڭ قاسنىداى ”كىشكىنەتاي سىئەر” وراسان - زور وزگەرىسى بولپ جىپاندى. ەلىمىز اۋىل - قىىتاق قۇرىلىسى ارەكەتىن اتقارپ، اۋىل - قىىتاق قۇبىىر سۇىنىىڭ جاپپالاسۇ مولىشەرىمەسى %84 بولدى، قىىتاق ىىتكەنگە ەلەكئىر تۇتاستىرۇ، قاتتالاندىرىلغان جول تۇ-تاستىرۇ، جولاششار اۋتوكولىگىن قاتىناىتۇ، وپتىكالىق كاىپەل جانە 4G نىئەرنەت جەلىسىن تۇتاستىرۇ نەگىىزىننەن جۇزەگە اسىرىلدى. جەر - جەر اۋەلىگە ەكولوگىيالىق قىىتاق قونىس ورت